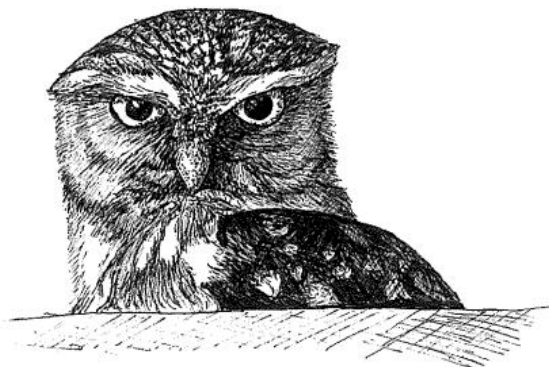

Moudivláček

Obsah

- Akce Ostrov 2
- Větrné elektrárny 2
- Projekty JMP 3
- Zajímavá pozorování 6
- Pozorování sýčka 7
- Zachráněný ostříž 7
- Ptáci v Bibli 8
- O Jiříčce 11
- Poděkování 12
- Zapojte se do správních řízení 12
- Publikujte v Moudivláčku 12
- Navštivte videokanal MOS 12

Vážení čtenáři,

sedím na úzké dřevěné lavičce před odchyťovou stanicí na Červenohorském sedle. Sedím a mlčky zírám do zelenavé záře reflektoru lámající se o mlhu, která již několik dní leží na jesenických hřebenech. Sedím a přemýšlím, o čem by měl být tento úvodník, když tu mé oči zaujme drobný bod vynořující se z mračen. Bod se stále zvětšuje, až se z něho stává „svítící ptáček“. Bílé břicho červenky odrážející zelené paprsky dává tušit blízkou změnu. Severní vítr se zvolna mění na jižní a za prvním poslem dobrých zpráv se vynořují další a další hrdinové s červenými hrudničky, kteří mi jasně dávají najevo, že dnešní noc uteče rychle...

A opravdu. Pomalu svítá a právě všudypřítomné cvakající červenky jakoby velely k pokračování onoho úchvatného divadla. S otevřenými ústy vzhlížím vzhůru na zástupy protahující drobtiny a stále si kladu otázku: kde se v tak malých tělíčkách bere tolik síly a odvahy na tak dalekou a nebezpečnou pouť? Ač lze otázku poměrně snadno vědecky zodpovědět, migrace mě právě kvůli své neuvěřitelnosti nepřestane snad nikdy fascinovat. Ptáci jsou pro mě jako nezdolní bájní hrdinové, kteří jsou vždycky se mnou – ať v dobrém či zlém. Jejich vnitřní síla a optimismus mi v těžkých chvílích dodávají víru, že zase bude líp...

Věřím, že i my již brzy uvidíme ony „svítící ptáčky“, kteří přinesou poselství o blížícím se konci této těžké doby. Nechť Vám čekání zpříjemní i podzimní Moudivláček!

Kateřina Ševčíková

Akce „Ostrov poprvé“ – brigáda na Chomoutovském jezeře

Na konci prázdnin, ve dnech 22. - 26. srpna proběhl první ročník akce "Ostrov" – akce, při které na Velkém ostrově na Chomoutovském jezeře pomáhali dospělí i dětská dobrovolníci Správy CHKO Litovelské Pomoraví při sečení bezlesých ploch a vyřezávání náletových dřevin a přispěli tak k obnově bezlesí na části ostrova a k umožnění opětovného hnízdění vodních ptáků na tomto výjimečném místě.

Lokalita Velkého ostrova byla v minulosti jednou z nejvýznamnějších hnízdních lokalit racka chechtavého (*Chroicocephalus ridibundus*) i racka černohlavého (*Larus melanocephalus*) v rámci celé České republiky. Zároveň s racky tu kdysi hnízdily i další druhy vodních ptáků, např. různé druhy kachen či potápky černo-krké. Bohužel v posledních desetiletích došlo k výraznému zárůstu většiny ostrova náletovými dřevinami a s tím zároveň ke zvýšení predace vajec a mláďat racků, kterou měly na svědomí kromě původních druhů predátorů i nově rozšíření mývali severní (*Procyon lotor*). Pravděpodobně v důsledku těchto změn racci lokalitu po roce 2017 opustili a hnízdní kolonie na ostrově zanikla.

Do snahy o obnovení vhodných podmínek na ostrově se zapojili i členové MOS a společně s dalšími účastníky tak mohli objevovat kouzlo ranních plaveb na jinak nedostupný Velký ostrov, boje s vegetací v divoké džungli i večerní příjemnou únavu po odvedené užitečné práci.

Pevně doufáme, že akce „Ostrov“ se stane pravidelným až tradičním prvkem kalendáře milovníků ptactva a dalších lidí, kteří chtějí prakticky pomoci ochraně přírody. Budeme se těšit - příští rok v srpnu!

Petr Kovařík, e-mail: petr.kovarik(at)nature.cz

Ze správních řízení: větrné elektrárny na Potštátu

Na konci roku 2019 byl MOS osloven občany Potštátu a přilehlých obcí s dotazem, jaký je jeho názor na stavbu větrného parku v okolí jejich bydliště. Po prostudování masy podkladů (na projekt byly zpracovány tři hodnocení EIA, materiálu je tedy opravdu hodně) jsme se rozhodli k celé věci vyjádřit. Oč jde?

Na území o rozloze menší než 14 km², mezi obcemi Jindřichov, Kyžlířov a Partutovice, mají vzniknout tři větrné parky s celkovým počtem dvanácti elektráren vysokých 150 m. EIA, tedy lépe řečeno tři tyto hodnocení – lze si tedy snadno představit, že se jedná o „záměr“ protlačení projektu „salámovou metodou“, byla na projekt schválena v roce 2011 (samotné terénní šetření, opomineme-li jistě, v některých případech dosti zásadní, metodické nedostatky, proběhlo tedy již dříve) a v letech 2015/2016 byla prodloužena její platnost pouze na základě tvrzení, že se na místě plánovaného záměru nic zásadního nezměnilo. V návaznosti na řízení EIA byla Krajským úřadem Olomouckého kraje vydána výjimka pro křepelku a některé druhy netopýrů, tak, jak EIA doporučila.

Podíváme-li se na data z databází (např. NDOP nebo Avif), zjistíme, že na lokalitě či v její blízkosti se vyskytuje mnohem více druhů živočichů, a to i zákonem

chráněných, jako například další druhy netopýrů. Většina záznamů o netopýrech pochází ze zimovišť z okolních štol, je však zřejmé, že mezi různými úkryty budou přeletovat. A právě při přeletech, ale i lovu potravy, jsou právě netopýři náchylní k přímým střetům s lopatkami elektrárny. Podobné potíže mají i ptáci, a to nejen při přímých střetech, elektrárny mohou na ně působit i rušivě nebo jako bariéra při migraci. Ze všech ptáků jmenujme jednoho, orla skalního. Právě ve vzdálenosti do 20 km od plánovaných elektráren se nachází dvě potvrzená hnízdiště v rámci celé České republiky a z telemetrických údajů i přímých pozorování je známo, že zaletují i přímo na lokalitu. A právě orli patří ke skupině velice citlivé na přímý kontakt s lopatkami. A právě orel skalní je tou největší záhadou i jakýmsi důkazem o „automatickém“ prodloužení platnosti EIA – v roce 2015 se zde již vyskytoval, případ prvního hnízdění byl i medializován, vědět se o něm tedy vědělo, jen v papírech někde „zmizel“...

MOS se ke stavbě větrného parku nepostavil vyloženě zamítavě (přeci jen se jedná o „zelenou“ energii, kterou je třeba podporovat), nicméně ve svém vyjádření považuje za nezbytné provést hodnocení vlivu elektráren podle platných metodik, a to jak pro ptáky, tak pro netopýry. Toto vyjádření spolu s vyjádřením od AOPK ČR a ČSOP Bartošovice zaslal petiční výbor, vzniklý pro „boj“ proti záměru, Ministerstvu Životního prostředí. To zahájení přezkumného řízení o platnosti stanovisek EIA postoupilo Krajskému úřadu Olomouckého kraje. Krajský úřad si na osobní schůzce vyslechl obavy obyvatel obcí o zásah do životního prostředí, a to nejen kvůli vlivu na chráněné živočichy, ale především na zdraví lidí, neboť některé elektrárny mají být umístěny poměrně blízko k obytným budovám. Krajský úřad si vyslechl a k zahájení přezkumného řízení neshledal důvod...

Kateřina Ševčíková, e-mail: sevcikovaka(at)seznam.cz

Projekty Jihomoravské pobočky ČSO na ochranu ptáků

MOS se na konci loňského roku dověděl o tíživé situaci Jihomoravské pobočky ČSO, která se rozhodla realizovat dva projekty na ochranu ptáků, a potřebovala pomoc s předfinancováním těchto projektů. Vzhledem k tomu, že máme na účtu jisté finance, které nejsou aktuálně využity, rozhodl se výbor MOS půjčit JMP 100 000 Kč. Tato částka by měla být na základě smlouvy MOS zpět splacena do konce roku 2022. Výbor se shodl na tom, že podporou takovéto bohulibé činnosti může výrazně pomoci nejen lidem z JMP, ale především ptákům. Chcete-li, milí členové, být v obraze, oč v projektech běží, přečtěte si následující řádky. Držím palce kolegům z jižní Moravy, a děkuji jim za jejich inspirativní aktivity.

Jihomoravská pobočka ČSO realizuje od února 2020 dva velké projekty z programu Interreg V-A 2014-2020. Projektovým partnerem je v obou případech Slovenská ornitologická spoločnosť / BirdLife Slovensko. Předpokládaný termín jejich ukončení je leden 2022.

První projekt nese název „**Zelené horizonty**“ a zaměřuje se na dlouhodobě opo-míjený, a přitom jeden z největších problémů v ochraně biodiverzity, a to pokles početnosti ptactva v zemědělské krajině. Cílem projektu je zhodnotit u vybraných druhů příčiny a způsoby přispívající k poklesu početnosti ptactva, zmapovat aktuální stav, navrhnout a modelově realizovat opatření ke zvrácení aktuálního negativního trendu. Cíle má být dosaženo prostřednictvím mapování a monitorin-gu ptactva, realizací praktických opatření (ochrana biotopů, ochrana hnízdišť vzácných druhů ptactva, výsadba stromů, praktická údržba stanovišť) a vypraco-váním studie doporučující optimální opatření pro ochranu ptactva. Aktivita budou realizovány také ve spolupráci s místními zemědělci a obyvateli a budou tak příkladem dobré praxe i pro jiná území.

V projektu máme dva cílové druhy. Prvním z nich je čejka chocholátá, která z naší krajiny rychle mizí. Dopláčí jak na intenzifikaci zemědělství, tak na úbytek vhodných hnízdních i potravních lokalit vlivem klimatických změn a s nimi spoje-ných delších a četnějších epizod sucha. Aktivita projektu se zaměřují na mapování a ochranu hnízdišť, monitoring druhu a zhodnocení dosavadních přístupů v jeho ochraně na zemědělské půdě.

Druhým druhem je chrástal polní. Také tento dříve poměrně běžný druh je ohrožen především současným velmi intenzivním hospodařením v krajině, kdy jsou velké plochy luk koseny celoplošně v krátkém čase. Praktická podpora tohoto druhu v rámci projektu spočívá v první řadě v mapování nových hnízdišť a, ve spolupráci se zemědělci a cíleném ponechávání nepokosených ploch.

Součástí projektu je i návrat dřevin do krajiny. Výsadbou vybraných dřevin, hlavně tradičních ovocných odrůd, chceme podpořit druhy vázané na rozptýlené dřeviny, jako je například strakapoud jižní.

Do povědomí veřejnosti se však v poslední době dostává zejména budování Ptačího parku Kosteliska u Dubňan. Přes velkou intenzitu dnešního zemědělství se najdou v krajině místa, kde není takový přístup efektivní, a zůstávají ponechána svému osudu, a to často tam, kde se dříve běžně hospodařilo. Taková místa si bere příroda živelně zpět, avšak zároveň zde při tom často zanikají přírodně hodnot-né biotopy vzniklé historickým šetrným hospodařením. Na takových místech se nabízí prostor pokusit se využít obojího, jak síly přírody, tak přínosu tradičního šetrného hospodaření ke zvýšení diverzity území. Území v nivě Kyjovky severně od Jarohněvického rybníka je právě tím, kde chceme takový přístup vyzkoušet. Více či méně podmáčené pozemky, kde se dříve hospodařilo, nabízejí prostor vytvořit zde nový ptačí park atraktivní nejen pro ptáky. V letošním roce zde zahnízdlily dva páry vodoušů rudonohých, a pravděpodobně zde hnízdl i jeden pár bukače velké-ho. Součástí projektu bude snaha o vykoupení části pozemků a realizaci modelo-vého managementu takového území.

Projekt „**Živé mestá – ochrana vtákov v urbánnom prostredí**“ se zaměřuje na ptáky, kteří s lidmi sdílejí životní prostor v lidských sídlech. Vhodné podmínky pro

život tu paradoxně nacházejí vzácné a ohrožené druhy ptáků, ale i dalších živočichů. Jedním z hlavních cílů projektu je šíření osvěty, upozornění na doposud málo známé problémy, například ztrátu zeleně ve městech, kolize ptáků s lidskými aktivitami a úbytek hnízdních příležitostí druhů specializovaných na městské prostředí. Projekt si klade za cíl mapování cílových druhů ve spolupráci s odborníky a dobrovolníky na obou stranách státní hranice. Na základě jednotných metodik chceme získat údaje o početnosti kdysi běžných, ale dnes již vzácných ptáků. V neposlední řadě je cílem projektu i praktická ochrana následujících cílových druhů.

Chocholouš obecný je jedním z nejrychleji mizejících druhů u nás. Můžeme ho potkat na okrajích měst v průmyslových areálech, obchodních centrech, či v blízkosti zemědělských družstev. Aktivity se zaměřují na monitoring tohoto druhu, v rámci projektu také proběhnou pilotní ochranná opatření.

Kalous ušatý a jeho zvyk shromažďování v obcích je velmi zajímavým fenoménem. Shromaždiště jsme sledovali před 15 lety a nabízí se tak zajímavé srovnání při jeho aktuálním opakování. Do mapování shromaždišť i monitoringu bude zapojená širší veřejnost.

Ptáci hnízdící v lidských sídlech a netopýři jsou často ohroženi rekonstrukcemi budov, zejména zateplováním. Monitoring rorýse obecného, kavky obecné, nebo netopýřů jsou důležitým nástrojem pro ochranu těchto druhů. Monitoring se také zaměří na zhodnocení funkčnosti dříve realizovaných opatření pro tyto druhy. Jejich vyhodnocení je důležité pro budoucí cílenou ochranu při rekonstrukcích budov. Aktivitou projektu je i vytvoření nových hnízdních možností.

Osvěta, vzdělávání a envirovýchova je nedílnou součástí projektu. Naplánovány jsou exkurze za přírodou lidských sídel, odborné přednášky pro širokou veřejnost i snaha o aktivní zapojení občanů do ochrany přírody ve svém bydlišti. V rámci projektu nabízíme několik výukových programů pro žáky základních a středních škol, ve kterých se zaměříme na vztah člověka a přírody, synantropní druhy ptáků kolem nás a to, jak jim lidé ubližují nebo naopak mohou pomoci. Žáci si prakticky vyzkouší práci v terénu, prozkoumají pestré přírodní lokality, zjistí zajímavé informace o ptácích z okolí jejich školy a uvědomí si vztahy člověka s ostatními organismy.

Více informací, aktualit a fotografií najdete na našich webových stránkách (www.jmpcso.cz) nebo na Facebooku: [fb.com/jmpcso](https://www.facebook.com/jmpcso).

Kontaktní osoby: Mgr. Gašpar Čamlík, [camlik\(at\)birdlife.cz](mailto:camlik(at)birdlife.cz); Mgr. Přemysl Heralť, [heralt\(at\)birdlife.cz](mailto:heralt(at)birdlife.cz) (Zelené horizonty); Mgr. Kryštof Horák, [horak\(at\)birdlife.cz](mailto:horak(at)birdlife.cz) (envirovýchova)

Za JMP Gašpar Čamlík, e-mail: [camlik\(at\)birdlife.cz](mailto:camlik(at)birdlife.cz)
Za MOS Kateřina Ševčíková, e-mail: [sevcikovaka\(at\)seznam.cz](mailto:sevcikovaka(at)seznam.cz)

Zajímavá pozorování ze střední Moravy (duben – září 2020)

Jaro a léto roku 2020 bylo bohaté na ptačí rarity v celé naší zemi. Těžko říci, zda k tomu přispěla aktivita ornitologů díky opatřením v souvislosti s koronavirem, celkové zklidnění dopravy a obecně všech lidských činností související s pandemií, nebo jen náhoda. Každopádně už nyní obsahuje agenda Faunistické komise ČSO přes 130 případů, a to je před námi podzimní tah a tradičně bohaté měsíce říjen a listopad. Ani oblasti střední Moravy se nevyhnuly pozorování vzácně se objevujících druhů. V následujícím přehledu zmíním ty nejvýznamnější z faunistického hlediska.

Zajímavý byl výskyt kormorána malého, jednotlivci byli pozorováni v květnu a v letním období

Z brodivých ptáků byla významná invaze volavek rusohlavých, zejména do jižních částí našeho státu, tyto jindy raritní volavky se objevily třikrát i na střední Moravě, zajímavé je, že v jednom okamžiku byla jedna v Tovačově a druhá v Majetíně. K tomu byla pozorována v květnu v Tovačově i volavka vlasatá, na několika lokalitách v letním období i volavka červená a stříbřitá. Zcela výjimečné a krátké i z hlediska celého našeho území bylo zjištění ibisa hnědého v červenci na poli u Ivaně.

Možné bylo pozorovat i vzácné druhy dravců – orla křiklavého, královského, motáky stepní, raroha, poštolky rudonohé a káni bělochvostou. Jejich počty nebyly nijak velké a šlo spíše o jednotlivce pozorované na několika málo lokalitách v rozsáhlých oblastech nížin s kulturní stepí.

V rozsáhlých polních oblastech byli dvakrát zastížení kulíci hnědí v období vrcholu podzimního tahu v srpnu – září. Na písčinně v Majetíně vyhnízdlily poprvé na střední Moravě pisily čáponohé, pozorováno bylo až 7 starých ptáků a minimálně 2 juvenilové.

Z dlouhokřídlých ptáků byly významné výskyty racka velkého – kolem poloviny května byl nedospělý pták zastížen v Tovačově, tamtéž se zdržoval pět dnů koncem května rybák dlouhoocasý, další pak u Plumlova. V květnu byl na jarním tahu dvakrát zaznamenán rybák malý. Početnost tzv. velkých racků byla v letním období rekordní – hejno až 1350 racků bělohlavých s jednotlivými racky středomořskými na polích u Tovačova a Ivaně je dosud největším počtem v letním období v naší oblasti.

Jindy raritní výřeček se zdržoval a ozýval přímo v intravilánu Olomouce po celé jaro a léto, další pak byli zjištěni na Zlínsku a Kroměřížsku.

Z řádu pěvců patří k raritám a zajímavostem rákosník pokřovní – pták zjištěný v Olomouci zpíval devět dnů a byl zaznamenán desítkami pozorovatelů, v srpnu pak odchyt na Sedélku na Zlínsku potvrdil letošní celoevropsky neuvěřitelně bohatý rok na tento druh.

Z dalších druhů vzácnějších pěvců je třeba připomenout výskyty lindušek rudokrých a úhorních, konipasů citronových, slavíků tmavých, dva záznamy špačka

růžového a koncem září odchyceného Sibiřana - budníčka pruhohlavého na Sedélku, který je jasným důkazem toho, že podzim už opravdu nastal...

Jiří Šírek, e-mail: jirka.sirek(at)seznam.cz

Když nemůže ptáčkař za ptáky, musí ptáci k němu...

První doba koronavirová je v plném proudu, nouzový stav a omezený pohyb – nehrozí tedy podnikat nějaké větší výlety za ptáky. Je první duben 2020, apríl. Ani z náznaků se nedá vytušit, že se blíží pro mě jedno z dosud nejneuvěřitelnějších pozorování.

Poklidný podvečer, cestou ze zahrady si však všimnu podivného útvaru na komínů našeho domu. Při pohledu do dalekohledu mě zamrazí. Nevěřičně okuláry přikládám a znovu odkláním, obraz se ale nemění. Na komíně sedí sýček! Ano, čtete správně – sýček!!! Rychle běžím domů pro foťák a pořizuju několik snímků. Sýčka však něco rozruší, přelétá o komín vedle a znovu ještě o jeden. Tam se mu už zalíbí, a tak sedí téměř hodinu v záři zapadajícího slunce a poklimbává si.

Tak nečekaný začátek měl také velmi rychlý konec. Kontrola obce po setmění i s pouštěním nahrávky houkajícího sýčka nabyla úspěšná, sýček se neobjevil. Ani památky po sovičce nebylo na hlasových záznamnicích, ani při opakovaných kontrolách. Žádná velkolepá akce na ubytování „svého“ sýčka na naší stodole, která se mi rodila v myšlenkách od okamžiku, kdy jsem onomu těžko uvěřitelnému pozorování uvěřila, se tak nekonala. Škoda, ale snad se mu podařilo zabydlet na nějakém příhodnějším místě...

Pozorování sýčka je zajímavé nejen tím, že se sovička objevila poměrně daleko od svých hnízdních populací. Přeci jen, ptáci mají křídla a i takový usedlík, jako je sýček, se čas od času proletí někam dál. Takový zálet bych však spíše čekala v návaznosti na nížiny, nikoli na podhůří Nízkého Jesenku, kde leží obec Daskabát s oním komínem, který poctil sýček svou návštěvou. Závěrem nutno podotknout, že nečekaná překvapení vás nemusí čekat jen na vykřičených top lokalitách, zajímavý druh vás může navštívit i u vás doma. Stačí jen mít oči na stopkách.

Celý příběh popisující pozorování je dostupný zde: <https://optaci.webnode.cz/news/aprilovy-zertik-kdepak-neuveritelne-prekvapeni/>. Více o sýčcích se pak můžete dozvědět na stránkách ČSO: <https://www.birdlife.cz/co-delame/vyzkum-a-ochrana-ptaku/ochrana-druhu/sycek-obecnny/athene/>

Kateřina Ševčíková, e-mail: sevckovaka(at)seznam.cz

Zachráněný ostříž

Síť záchranných stanic a jeho obyvatelé jsou v mnoha případech kapitolou sami o sobě. Někteří jsou bohužel odsouzeni k setrvání ve stanici až do konce života, některé je nutné (kvůli zkrácení jejich utrpení) poslat do věčných lovišť hned po jejich příjmu do stanice. O to více potěší úspěšné vypuštění vyléčených jedinců do volné přírody – a ještě více potěší doklad o tom, že se jedinec opravdu ve volné

přírodě dokázal adaptovat. Těchto hlášení bývá poskrovnu – stejně jako bývá poskrovnu náhodných zpětných hlášení kroužkovaných ptáků. Prvním takovým případem v případě záchrané stanice ORNIS bylo od malička vypiplané mládě holuba hřivnáče. Jako obvykle jsme jej po dosažení vzletnosti po okroužkování vypustili přímo v prostoru ornitologické stanice – a po dvou letech jsme dostali zpětné hlášení o jeho odstřelu ve španělských Pyrenejích. Což dokládá jak začlenění do volné přírody, evidentní správné nasměrování tahu, a minimálně jednu sezonu se zvládl i vyhýbat francouzským i španělským lovcům.

Dne 27. srpna 2020 jsme na stanici dovezli mladého samce ostříže lesního. Pták byl nalezen u obce Rymice, podle nálezkyně zřejmě sražen autem. Tomu ale neodpovídal stav ostříže – neměl žádné viditelné poranění ani poškozená velká pera (ocas, křídla), byl jen mimořádně vyhublý. Zpočátku jsme jej museli násilím krmit přímo do zobáku, ostříž si ale velmi rychle zvykl a pak bylo krmení (střídavě kuřata a mouční červi) jedna radost. Po zhruba 14 dnech se již dostal do odpovídající kondice, a vzhledem k pokročilé roční době jsme rozhodli o jeho neprodleném vypuštění. To se uskutečnilo dne 14. září, na louce (kvůli přehlednosti terénu v případě nutného zpětného odchyту) přiléhající k Michalovu. Ve voliére se letově bohužel moc nepředváděl. O to větší bylo naše zadostiučinění, když let po vypuštění zvládl na výbornou, dokázal se vyhnout i útoku poštolky, která se náhle objevila na obloze. Po několika vteřinách vystoupal do výšky a ztratil se nám z dohledu. Dvacátého prvního září nám volal vedoucí Kroužkovačí stanice Národního muzea dr. Cepák s dotazem, jestli a kdy jsme použili kroužek H151233. Potřeboval si jen ověřit správné zadání u tohoto kroužkovance (našeho ostříže) ze záchrané stanice, protože tento pták byl hlášen dne 20. září (tedy po 6 dnech!) jako kontrolovaný ve městě Ivanič Grad ve středním Chorvatsku – po uletění 425 km!

Dalším důkazem o opodstatněnosti vypouštění ptáků odchovaných v lidské péči může být mladý moták lužní ze záchrané stanice na Huslíku u Poděbrad (viz www.avifauna.cz; ze dne 21. 9. 2020). I tento pták byl vychován zcela bez rodičů, zachráněn byl jako malé mládě. Tento moták překonal na podzimním tahu nástrahy letu přes Středomoří, a za 7 dní byl schopen dorazit až do Tuniska – uletěl tedy vzdálenost minimálně 2 600 km.

Josef Chytil, e-mail: [chytil\(at\)prerovmuzeum.cz](mailto:chytil(at)prerovmuzeum.cz)

Ptáci v Bibli

HOLUBICE: hebr. "*joná*", ř. "*peristerá*", lat. "*columba*", v textech o obětování v knihách Leviticus a Numeri je přeloženo jako "mladý holub", v týchž verších nacházíme i "tór", hrdlička, lat. *Turtur*. Holubice zde vystupuje jako posel dobré zprávy, že potopa končí. Podle některých výkladů holubice nesedá na bahno, a proto se stále vracela na archu. Olivový lístek v zobáčku potom znamenal, že voda opadla i z níže položených míst, neboť olivy nerostou na horách. Poté, co se holubice již do archy více nevrátila, poznal Noe, že voda začala opadávat i v nižších polohách. Přesto dál setrval v arše a vyčkával na další Boží pokyny. Podobný pří-

běh o potopě jako Bible, zaznamenává i tzv. Epos o Gilgamešovi. Zde hrdina Utapištim vypouští nejprve holubici, potom vlaštovku a až nakonec havrana: "A když sedmý den nadešel, holubici jsem vyslal a volně pustil ven. Vylétla holubice, však zpět se zas navrátila, neboť nebylo místa, kde spočinout by mohla, a přilétla zpět. Vlaštovku jsem vyslal a volně pustil. Vylétla vlaštovka, však zpět se zas navrátila, neboť nebylo místa, kde spočinout by mohla, a přilétla nazpět. Havrana jsem vyslal a volně pustil. Vylétl havran a spatřil opadávající vody. Hledá, poletuje, kráká, zpět se však nevrátil." Sv. Augustin komentuje biblický text slovy: "Není těžké pochopit, proč olivová větvička, kterou přinesla holubice při návratu do archy, označuje věčný mír. Víme přece, že povrch, který je pomazaný olejem se při dotyku s jinou tekutinou nekazí a také že samotný olivový strom je vždy zelený." Holubice s olivovou ratolestí je v církevní tradici předobrazem události sestoupení Svatého Ducha na Pána Ježíše Krista při jeho křtu v Jordánu: "A pokřtěn jsa Ježíš, vystoupil ihned z vody; a aj, otevřina jsou mu nebesa, a viděl Ducha Božího, sestupujícího jako holubici a přicházejícího na něj". Na otázku, proč je Sv. Duch spojován právě s holubicí, odpovídají církevní autoři, že holubice je podobně jako např. beránek u všech národů symbolem dobroty, lásky, pokory, prostoty a nevinnosti. Právě takovým je Pán Ježíš Kristus, když říká: "učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem...". A jak holubice s olivovou ratolestí zvěstovala konec potopy, tak Svatý Duch ve způsobu holubice předznamenává, že nyní skrze Krista, na něhož sestoupil a na němž spočinul, bude veškerý svět osvobozen od věčného zahynutí a Pán Ježíš sjedná pokoj mezi lidmi a Bohem. Dodnes se v Církvi zachovává tradice, zdobit na Svatodušní svátky chrámy a kostely zelenými ratolestmi.

V Palestině se vyskytovaly nejméně čtyři druhy holubů. Nejznámější byl zřejmě holub skalní (*Columba livia*, hebr. *jóná*), který zdomácněl již ve starověku a běžně sloužil jako potrava a také k posílání vzkazů. Holub hřivnáč se objevoval v mohutných hejnech při jarním a podzimním tahu. Holub doupňák sídlí hlavně východně od Jordánu a v jordánském údolí. Holub popelavý je hojný ve vnitřní Palestině ve skalních rozsedinách: "Zanechte měst, a přebývejte v skále, ó obyvatelé Moábští, a buďte podobni holubici hnízdící se daleko v rozsedinách."; "Holubičko má, v rozsedinách skalních, v skrýši příkré, ukaž mi obličej svůj, nechať slyším hlas tvůj..."

V Žalmech je rychlost holubičího letu předmětem touhy: "Ó bych měl křídla jako holubice, zaletěl bych a poodpočinul"; zdůrazňován její krásný lesk: "jste jako holubice, mající křídla postříbřená, a brky z ryzího zlata"; proroci zdůrazňují její lkající hlas: "Jako řeřáb a vlaštovice pištěl jsem, lkal jsem jako holubice"; její sprostná naivnost: "buďte opatrní jako hadové, a sprostní jako holubice"; její hloupost (bláhovost): "Efraim jest jako holubice hloupá bez srdce"; krása a přívětivost: "Aj, jak jsi ty krásná, přítelkyně má, aj, jak jsi krásná! Oči tvé jako holubičí".

Holubice byla posvátným ptákem v celém předním Orientu, byla např. zasvěceným ptákem babylonské bohyni plodnosti Ištar. Později symbolizovala man-

želskou lásku a věrnost. Podle starověkého názoru neměla holubice žluči, a proto se mohla stát nositelkou všech možných ctností. Izraelci ji chovali po domácku. V kultickém životě měla holubice význačnou roli. Při narození dítěte sloužila k oběti: "tedy vezme dvě hrdličátek, aneb dvě holoubátek, jedno v obět zápalnou a druhé v obět za hřích". Byla však obětována i při jiných příležitostech jako např. při uzavírání smlouvy Hospodina s Abrahamem: "Vezmi mně jalovici tříletou, a kozu tříletou, a skopce tříletého, hrdličku také a holoubátko". Zvláště nemajetní směli i při obětech za hřích obětovati dvě holoubátek: "A pakli by s to býti nemohl, aby dobytče obětoval, tedy přinese obět za vinu svou, kterouž zhřešil, dvě hrdličky aneb dvě holoubátek Hospodinu, jedno v obět za hřích a druhé v obět zápalnou.", K tomu účelu byly prodávány v době Ježíšově v chrámovém nádvoří: "I všel Ježíš do chrámu Božího, a vymítal všecky prodavače a kupce z chrámu, a stoly peněžoměnců a stolice prodávajících holubice převracel."

Holub v Bibli představuje čistá zvířata, používaná často v obětních obřadech. Setkáme se s ním i v Novém Zákoně. Když totiž Panna Marie s Josefem přinesli poprvé malého Ježíše do chrámu, obětovali podle zvyku dvě hrdličky nebo holoubátka: "A když se naplnili dnové očišťování Marie podle Zákona Mojžíšova, přinesli jej do Jeruzaléma, aby ho postavili přede Pánem, (Jakož psáno jest v Zákoně Páně, že každý pacholík, otvíraje život, svatý Pánu slouti bude,). A aby dali obět, jakož povědíno jest v Zákoně Páně, dvě hrdličky aneb dvě holoubátek." Tuto událost si Církev připomíná na svátek Obětování Páně (lidově též Hromnice) 2. února.

Holubice je v Bibli často zaměňována **HRDLIČKOU**. V Palestině žijí asi tři druhy hrdliček, z nichž nejběžnější *Turtur auritis* je ptákem tažným, objevujícím se hlavně v dubnu. Že byla hrdlička oblíbeným pokrmem, je viděti i z toho, jak důležitou úlohu měla v obětních řádech (viz holubice). Hrdličkou je jmenován také izraelský národ: "Nevydávejž té zběři duše hrdličky své, na stádce chudých svých nezapomínej se na věky".

KŘEPELKA: kulticky čistý lovný pták, se v Bibli objevuje v knize Exodus a to v podobě slíbeného masa, kterým Hospodin nasýtil pouští putující izraelský lid: „mluvil Hospodin k Mojžíšovi, řka: Slyšelt' jsem reptání synů Izraelských. Mluvíž jim a pověz: K večeru jísti budete maso, a ráno chlebem nasyceni budete, abyste poznali, že já jsem Hospodin Bůh váš. Tedy stalo se tu večer, že přiletěly křepelky a přikryly tábor." Tito ptáci v houfech táhnou na podzim na jih a v březnu se vrací na sever. Po dlouhém tahu bývají ptáci tak vyčerpaní, že se dají chytat do rukou. Zabité křepelky bylo možno sušit na slunci do zásoby, tak jako Egypťané sušili ryby. Mohli bychom tedy v jejich přiletu vidět běžný jev, ačkoli by to byl velmi opožděný tah (duben - květen). Tradice však v této události vidí div, jímž Hospodin zachraňuje svůj lid a ukazuje svou svrchovanost i nad přírodou. I v pustině dává svému lidu obživu a tím možnost života. Přilet křepelky se už potom neopakuje.

Zpráva v knize Numeri je potom motivována jinak. Lid je nespokojen s mannou, pohrdá chlebem z nebe, touží po změně. Nadbytek křepelky se zde stává nástrojem Božího trestu: "Tedy strhl se vítr od Hospodina, a zachvátiv křepelky od moře, spustil je na stany tak široce a dlouze, co by mohl za jeden den cesty ujít všudy vůkol tábora, takměř na dva lokty zvýší nad zemí. Protož vstav lid, celý ten den a celou noc, i celý druhý den shromažďovali sobě ty křepelky; a kdož nejméně nashromáždil, měl jich s deset měr. I rozvěšeli je sobě pořád okolo stanů. Ještě maso vězelo v zubích jejich, a nebylo právě žvýkáno, když hněv Hospodinův vzbudil se na lid. I ranil Hospodin lid ranou velikou náramně. Protož nazváno jest jméno místa toho Kibrot Hattáve; nebo tu pochovali lid, kterýž žádal masa."

Ladislav Kačaba, e-mail: ladakacaba(at)seznam.cz

O jiříčce

V jarním rozpuku jiříčka k nám zase přilétá,
vezme nás na křídlech rovnou do léta.

Kde jsi, jiříčko, celou zimu trávila?
Bez tebe posmutněla nejedna stodola i vila.
Očekáváme tě okolo svátku svatého Jiří,
Kdy příroda již všemi barvami světa hýří.

Ve slunečném počasí v teple znamení,
Podlehne tvému švitořivému mámení.
Zbavuješ nás otravných komárů z říše hmyzí,
Náš vděk za tvou práci někdy rychle mizí.

Někteří lidé se na tebe moc zlobí,
Vadí jim, že jim děláš binec pod domy.
Ptáš se, kdy se tohle lidské nevědomí zlomí?
Až jim vše, co je jim vlastní ovdoví?

Záměrně ničí a vyhazují tvá hnízda,
Tak činí příteli, který jim na pozdrav hvízdá.
Jak můžou na tvé služby tak rychle zapomenout?,
V tichosti jako bez kokrhání že není kohout.

Ale brzy je dožene ve smutku jejich samota v neděli,
Snad nebude pozdě, jak se z nich tvrdá skořápka oddělí.
Nosnost křídel tvých dá odlehčit jejich trápení,
Tvou láskou vyzpívanou zůstanou navěky dotčeni.

Jan Hrabovský, e-mail: Janhrabovsky(at)seznam.cz

Poděkování

Ráda bych na tomto místě jménem Moravského ornitologického spolku poděkovala všem dárcům a podporovatelům, zkrátka všem lidem, kteří pro spolek něco dělají. Jmenovitě bych pak svůj dík chtěla vyjádřit Vladimíře Melounové a MUDr. Tomáši Pikovi, PhD. za výraznou finanční podporu, kterou MOSu v letošním roce poskytli. Této důvěry si velice vážíme, děkujeme!

Kateřina Ševčíková

Zapojte se do správních řízení!

Zajímá Vás, co se děje okolo? Proč se támhle pokácel strom, tam se staví silnice či se opravuje koryto potoka? Chtěli byste aktuální dění ve Vašem okolí ovlivnit? MOS se účastní správních řízení týkajících se ochrany přírody v olomouckém a zlínském kraji. A díky tomu má možnost do mnohých záležitostí zasáhnout a třeba je i trochu ovlivnit. Ale ne všechny kouty rozsáhlého území působnosti známe, a tedy není v našich silách se ke všemu vyjádřit dostatečně. A tady můžete přijít na řadu Vy. Dejte nám vědět a my Vás budeme informovat o tom, co se děje ve Vašem okolí. Budeme vděční za postřehy místních znalců, které povedou k lepší ochraně nejen ptáků.

Publikujte v Moudivláčkovi!

Pozorovali jste zajímavého opeřence? Máte nezapomenutelný zážitek z terénu nebo z exkurze? Chcete sdělit ostatním členům MOS něco neslýchaného? Napište příspěvek do Moudivláčka! Své příspěvky týkající se tématu ptáků nebo moravské ornitologie zasílejte na e-mail: info@mos-cso.cz. Aktuální příspěvky lze umístit i na webových stránkách Moravského ornitologického spolku www.mos-cso.cz.

Navštivte videokanál MOS na YouTube

Již více než 700 videí ptáků, ale i dalších skupin organismů si můžete prohlédnout na videokanále MOS na www.youtube.com/MOS1932. Vaše videa můžete zasílat správci kanálu: Jiří Šafránek, e-mail: [mosprerov\(at\)seznam.cz](mailto:mosprerov(at)seznam.cz).

Moudivláček – zpravodaj Moravského ornitologického spolku – středomoravské pobočky ČSO. Interní zpravodaj pro členy MOS. Kontakt (adresa pro zasílání příspěvků a korespondence): Bezručova 10, 750 02 Přerov, e-mail: info@mos-cso.cz, www.mos-cso.cz, bankovní spojení: 32434831/0100. Kresby na titulní straně – © Jiří Polčák (moudivláček lužní), © Kateřina Ševčíková (sýček obecný), grafická spolupráce – Jiří Kaláček. Vychází nejméně dvakrát ročně v elektronické podobě a tiskem v nákladu 30 ks. Číslo 2/2020 vyšlo 20. 10. 2020.

